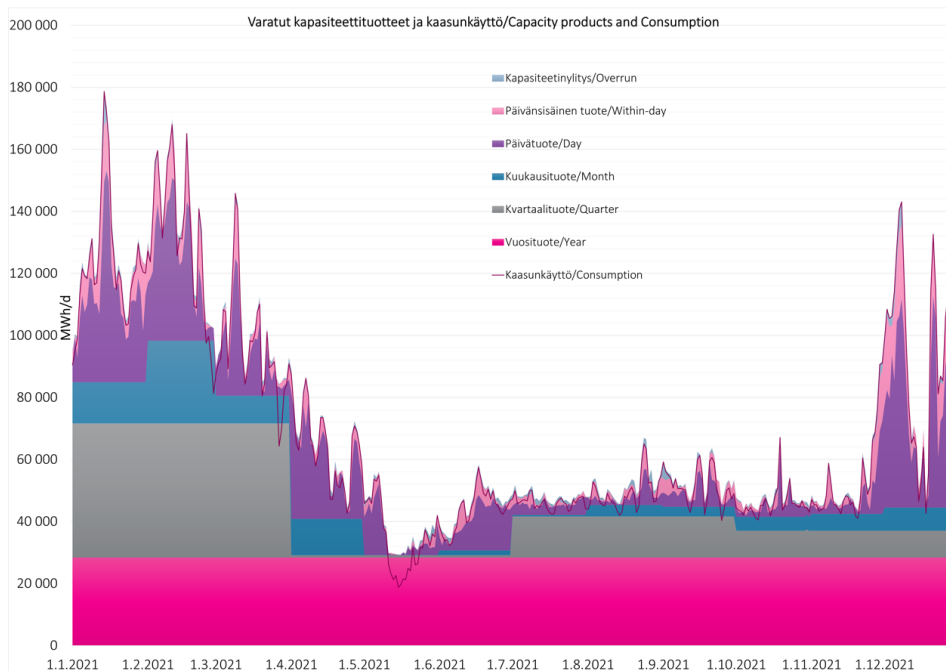

Vuosi 2021 kaasumarkkinoilla

Vuosi 2021 oli kaasunenergiamarkkinoilla muutosten vuosi, mikä heijastui myös kaasunsiirtoliiketoimintaan vuoden aikana. Vuoden alku ja loppu olivat hyvin kylmiä ja kesällä kaasunenergian hinta lähti voimakkaaseen nousuun nousun jatkuessa aina vuoden loppuun saakka. Vuoden 2020 alusta lähtien kaasuvirtaus Suomen ja Viron kaasuputkiston yhdistävässä Balticconnectorissa oli etelästä pohjoiseen, mutta vuoden 2021 lopussa kaasuvirtaus kääntyi markkinatilanteen muuttuessa väliaikaisesti pohjoisesta etelän suuntaan. Ensimmäisen kvartaalin ja joulukuun aikana kaasun käyttö oli korkealla, mutta erityisesti syksyllä kaasun käyttö oli edellisiin vuosiin peilaten vähäistä. Lopulta kaasun käytön osalta päädyttiin varsin lähelle edellisvuotta kaasun käytön asettuessa asettui tasolle 25,1 TWh, kun vuonna 2020 käyttö oli n. 25,4 TWh.

Vuosi 2021 alkoi ajoittain hyvinkin kylmänä. Tämä näkyi myös kaasun käytössä ja päiväkohtainen kulutushuippu saavutettiin tammikuun puolessa välissä, jolloin kaasun käyttö oli n. 179 GWh/päivä. Energiämääränä tämä vastaa n. 9 000 sähkölämmitteisen omakotitalon vuosikulutusta. Kylmimpien ajanjaksojen aikana kaasun käyttö nousi voimakkaasti, kuten alla olevasta kuvasta 1 on nähtävissä. Lyhyiden kapasiteettituotteiden (päivä- ja päivänsisäinen kapasiteetti) osuus oli ensimmäisellä kvartaalilla varsin suuri johtuen juurikin kylmistä ajanjaksoista, joiden luotettava ennustaminen useita viikkoja etukäteen on erittäin haastavaa.

Ensimmäinen kvartaali oli suurine huippukäyttöpäivineen hyvin erilainen vuoden 2020 ensimmäiseen kvartaaliin verrattuna, sillä alkuvuosi 2020 oli varsin lauha ja kaasun käyttö pysyi suhteellisen tasaisena 80 GWh/päivä molemmin puolin. Suomen markkina-alueella toimiva GET Baltic -pörssin määrittelemä kaasunenergian BGSi-hintaindeksi (*Baltic Gas Spot Index*) Suomen markkina-alueelle asettui ensimmäisen kvartaalin aikana keskimäärin tasolle 20 €/MWh.

Kuva 1. Varatut kapasiteettituotteet ja kaasun käyttö vuonna 2021.

Kevättä kohti mentäessä kaasun lämmityskäyttötarve Suomen kaasunkäyttöprofiiliin tyypilliseen tapaan pieneni samalla, kun kaasun teollisuuskäyttö lämmityskäyttöä tasaisempina käyttöprofiileineen loi pohjan kaasun loppukäytölle. Huhtikuu toimi ikään kuin siirtymäkuukautena suuren käytön ajasta pienen käytön aikaan. Vuosien 2020 ja 2021 ensimmäisten kvartaalien ollessa hyvinkin erilaiset, huhtikuut olivat veljeksiä keskenään.

Balticconnectorissa kapasiteetin kysyntä Virossa Suomen suuntaan ylitti tarjonnan tammi-huhtikuun aikana. Balticconnectorissa markkinaosapuolille tarjottava tekninen kapasiteetti oli vajaat 40 % Balticconnectorin laskennallisesta maksimisiirtokyvystä johtuen Virossa sijaitsevien Paldiskin ja Puiatun kompressoriasemaprojektien viivästymisistä. Biokaasun verkkoonsyöttöä lukuun ottamatta loput kaasun käyttötarpeesta katettiin Imatran maahantuontien kautta. Alkuvuonna Balticconnectorin maahantuontien osuus oli luokkaa 25 %, mutta huhtikuussa kaasun käyttötarpeen laskiessa Balticconnectorin maahantuontien suhteellinen osuus kipusi 50 % tasolle.

Merkittävä osa Balticconnectorin kautta tuodusta kaasusta syötettiin Latviassa sijaitsevasta Incukalnsin kaasuvälvästä. Kaasuvälvää täytetään kesäaikana ja tyhjenetään talvikautena. Maanalaiseen kaasuvälvään mahtuu kutakuinkin Suomen vuotuista kaasun käyttöä vastaava energiamäärä, joten kyseessä on kokoluokaltaan suuri välvä. Incukalnsin välvästä kaasu puolestaan on peräisin Liettuassa sijaitsevasta Klaipedan LNG-terminaalista (*Liquefied Natural Gas = nesteytetty maakaasu*) tai Venäjältä Baltian maiden putkiyhteyksiä pitkin. Kesällä 2020 merkittävä osa Incukalnsin kaasuvälvään syötetystä kaasusta oli LNG:tä, mutta kesällä 2021 edellisvuotta suurempi osa kaasusta tuotiin Venäjältä putkiyhteyksiä pitkin. Tähän osaltaan vaikutti LNG:n suhteellisen korkea hintataso, sillä LNG:n kysyntä oli kasvanut Aasiassa kaasun kysynnän kasvaessa alueella voimakkaasti.

Loppukevääille ja alkukesälle ajoittui useita seisokkeja kaasun loppukäyttäjille, mikä osaltaan johti kaasun kysynnän voimakkaaseen laskuun, kuten yllä olevasta kuvasta 1 on nähtävissä. Samanaikaisesti alkoi muutos kaasun hintatasossa, mikä jatkui samansuuntaisena aina vuoden loppuun saakka - kaasun hinta lähti nousuun. Heinäkuussa Suomen markkina-alueen kaasun hintaindeksi pörssissä oli 30 €/MWh luokkaa, syyskuussa yli 50 €/MWh ja loppuvuonna hintataso ylitti jopa 100 €/MWh. Euroopassa hintatasot kävivät reilusti korkeammassakin lukemissa. Keskeinen syy kaasun hinnan voimakkaalle nousulle oli Euroopan kaasuvälväiden matala taso talven lähestyessä.

Viimeiselle kvartaalille mentäessä kaasun kysyntä tyypillisesti lähtee nousuun iltojen viiletessä. Nyt neljäs kvartaali oli tästä poikkeava, sillä kaasun kysyntä pysyi kutakuinkin samalla tasolla heinäkuusta aina marraskuun lopulle saakka. Neljännen kvartaalin alkupuoliskolla Balticconnectorin maahantuontien osuus oli yli 50 % Suomen kaasun kysynnästä. Kvartaalin jälkimmäisellä puoliskolla Balticconnectorin maahantuontien osuus pieneni siten, että joulukuussa fyysinen virtaus Balticconnectorissa kääntyi ensimmäistä kertaa pohjoisesta etelän suuntaan.

Kaasun kilpailukyky vaihtoehtoihin polttoaineisiin oli varsin heikko ja korkea hintataso vaikutti jopa teollisuuslaitosten tuotantoon. Viimeisellä kvartaalilla uutisoitiin jopa teollisuuslaitosten tuotannon alasajoista tai kasvihuoneiden kannattamattomasta toiminnasta korkean käyttöhyödykkeiden hintatason johdosta. Korkea hintataso ei koskenut vain kaasua, vaan myös sähkön hinta oli ajoittain erittäin korkealla. Marraskuun lopussa Suomeen virtasi arktista ilmamassaa ja myös joulukuussa koettiin parikin hyvin kylmää jaksoa. Kylmä jakso katkaisi useita kuukausia kestäneen tasaisen kysyntäjaksan, jolloin kysyntä kuukausitasolle asettui 1,4-1,6 TWh välille. Joulukuussa kysyntä asettui 2,8 TWh tasolle. Huippupäivänä kaasun käyttö ylitti 140 GWh korkeasta hintatasosta huolimatta, mutta tammikuun huippulukemiin ei kuitenkaan ylletty.

Korkea kaasuenergian hintataso näkyi markkinaosapuolten kapasiteettivarauskäyttäytymisessä. Pitkiä kapasiteettituotteita (kvartaali- ja kuukausikapasiteettituote) varattiin loppuvuonna maltillisesti, mikä johti marraskuun lopussa ja joulukuussa suureen lyhyiden kapasiteettituotteiden (päivä- ja päivänsisäinen kapasiteettituote) osuuteen. Viimeisen kvartaalin aikana pitkien kapasiteettituotteiden varaukset vastasivat 40-45 GWh/päivä energiamäärää. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että päivätason kaasun käytön ylittäessä tämän energiamäärän, näitä varten on varattu lyhyitä kapasiteettituotteita. Kapasiteettituotteiden hinnoittelumekanismiin mukaisesti lyhyet kapasiteettituotteet ovat pitkiä kapasiteettituotteita kalliimpia. Alku- ja loppuvuoden aikana todennetut suuret lyhyiden kapasiteettituotteiden osuudet johtivat osaltaan siihen, että siirron hintatasoa laskettiin vuodelle 2022.

Kokonaisuudessaan vuosi 2021 oli onnistunut asiakkaiden saadessa kaasua toimitusvarmasti tarpeidensa mukaisesti. Markkinamallin kehittäminen jatkuu aktiivisena vuonna 2022 niin kansallisella kuin alueellisella tasolla. Kaupallisen puolen lisäksi lähitulevaisuudessa siintää mielenkiintoisia hankkeita lähialueen kaasuinfrastruktuurissa, kun Liettuan ja Puolan välinen GIPL-yhdysputki tulee yhdistämään Suomi-Baltia-alueen kaasuinfrastruktuurit Euroopan kaasuinfrastruktuuriin sekä Liettuan ja Latvian välinen putkiyhteyden laajennusprojekti tulee lisäämään siirtokapasiteetti maiden välillä. Myös uusien kaasujen osalta on voimakasta liikehdintää. On selvää, että tulevaisuus kaasumarkkinoiden saralla näyttää erittäin mielenkiintoiselta.